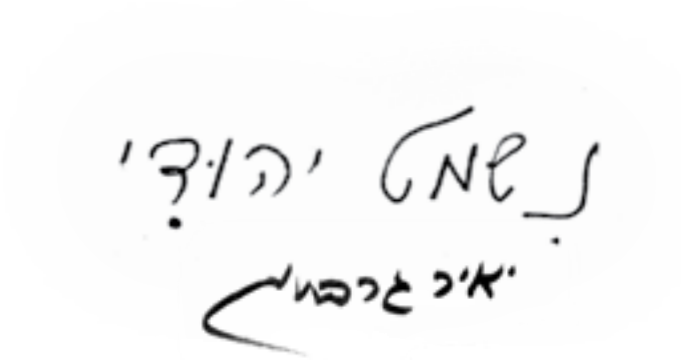

EX-OD-IDOS

מיכאל קסם בבלוריל

21.5.2011–16.4.2011

אוצרת: דרורה דקל

קטלוג

עריכה: דרורה דקל

עיצוב גרפי: הדס עוזר

עריכה לשונית: אסנת רבינוביץ

גלריה

קיבוץ כברי, מיקוד: 25120

שישי: 10:00–13:00, 19:00–21:00

שבת וחג: 10:00–15:00

ובתאום טלפוני: 04-9952252

כתובתנו באינטרנט: www.cabri.org.il

דוא"ל: drorad@cabri.org.il

תודה לכא"נ-תעשיות כברי

בתמיכת המחלקה לאמנויות פלסטיות,

מנהל תרבות, משרד החינוך והתרבות

גלריה לאמנות ישראלית כברי

בסיוע כא"נ תעשיות כברי אחזקה וניהול בע"מ

טיוטא

EX-O-DOS

נובלה
פאנטזמוגראפית
נוסטלגית

ההשר בין
המעואר
לבין
מה שאכן קרה
אינו מקרי

ובאותה שנה
התבשיל במאת
החל לקדוח
תעריבת נפינה
בבישול איטי
של
נעורים ותוצפה
הורמונים ואליהם
ציקפה ואשמה,
חטא וחרדה
חיידרות ובגידה

ופורים בישיבה
היה "עינן גדול
פיל הנהפוך הוא"
ר. "אריר המן..."
ר. "עד דלא ידע"
Istanbul
הנהפוך הוא
שרות
בתי
הטוהר
סניף
יבע
ה.שמואל
עצור
לבהוה
לא לצלם
זה היה...
נדמה לי בשנה
שנה.. פורים...
הישיבה התחפשה
לבית-מעצר
ר. רב פורים
ר. "חייב אדם..."
ישוב הארץ בעילה
משיחיות ופחד מזחל
ציונות דתית, גברית
ח מצמצה
רחלמות מבותלים ולחים

בסופו של דבר
אני חושב
שהיה פה
מרכיב סודי
אין אפליית
חופש
חבוקרת

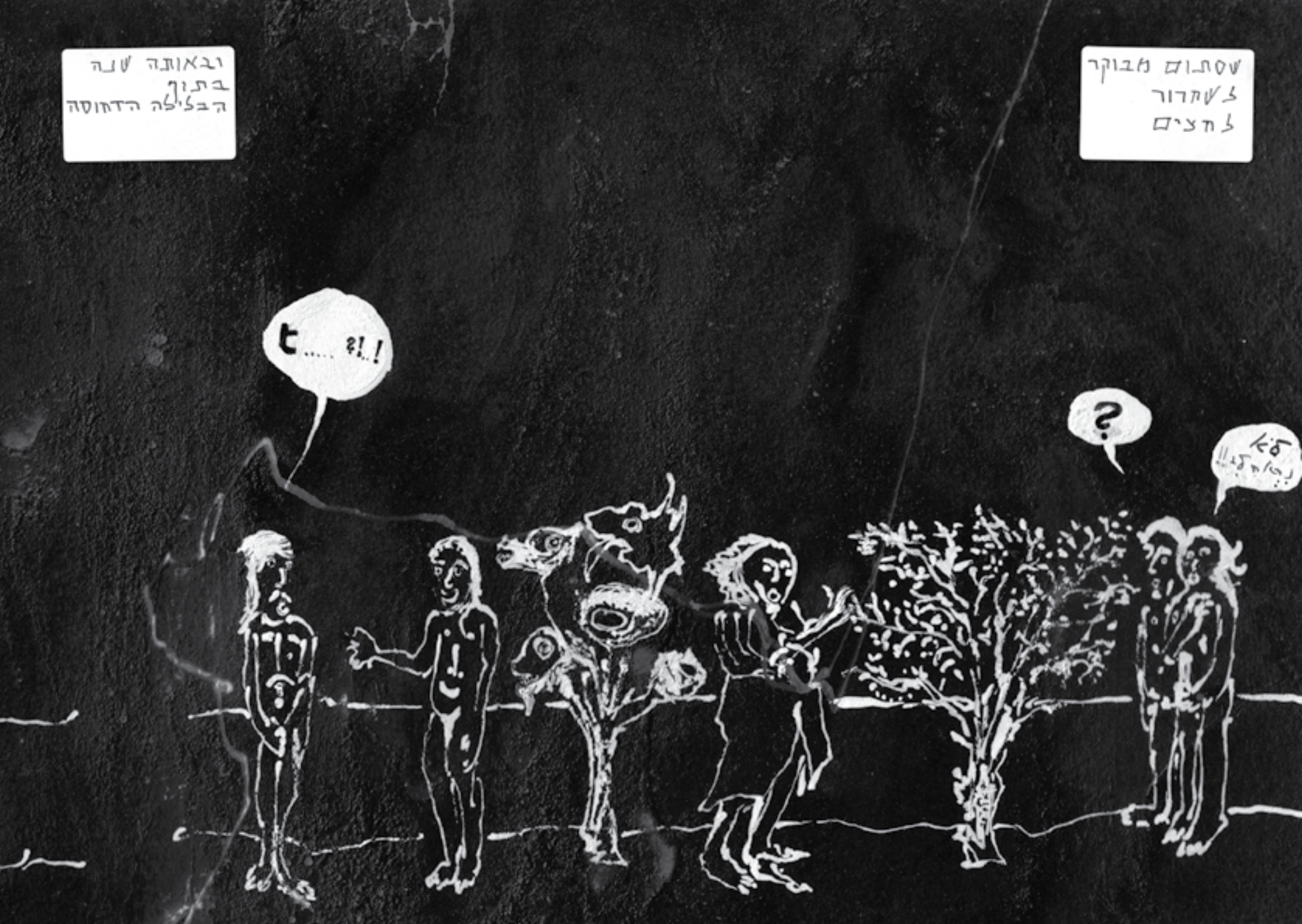
ובאותה שנה
בתוך
הבלילה הדחוסה
עסתום מבוקר
לשחרור
לחצים
t.....?!!
?
לא
!!הוא לא!!

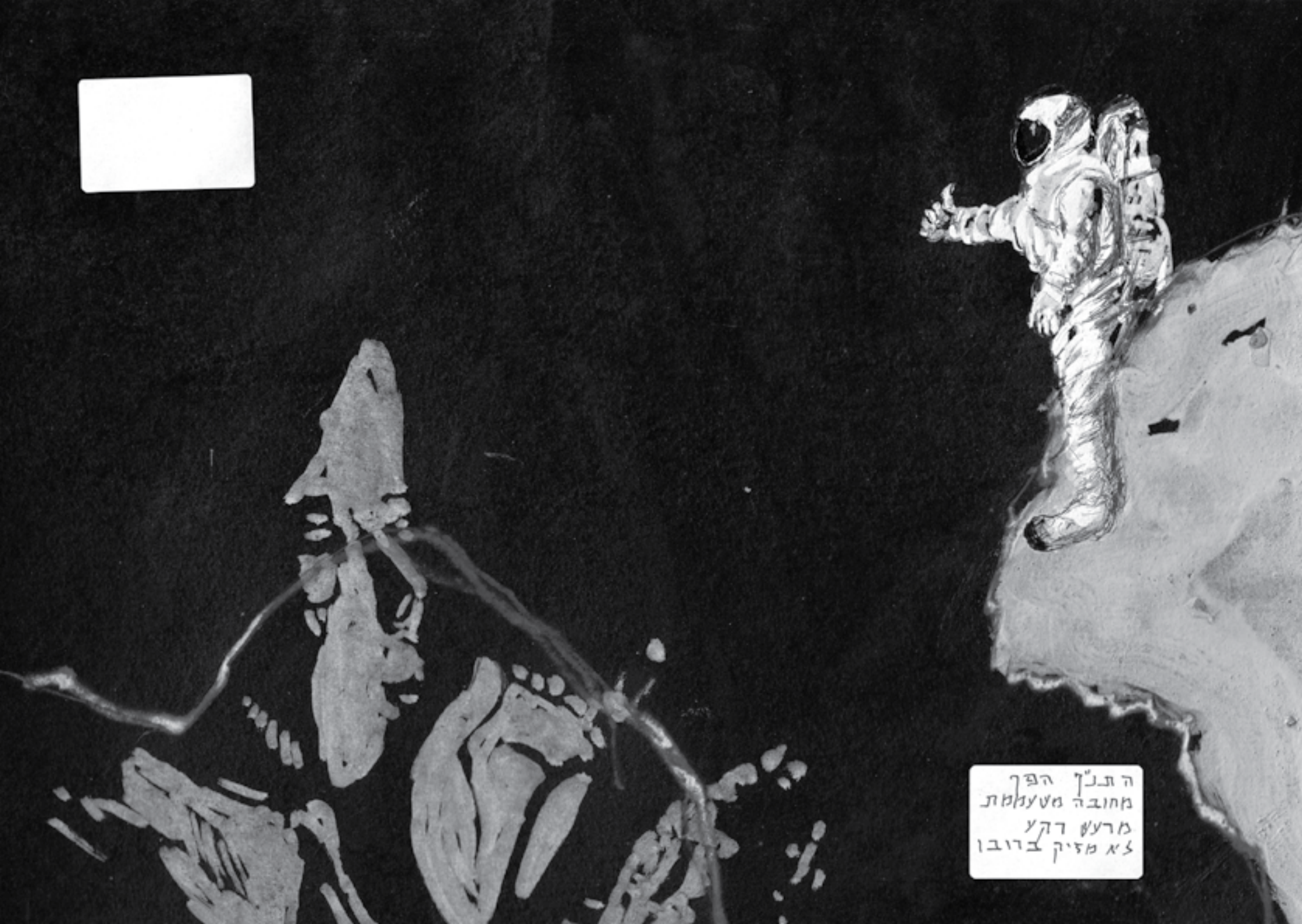
התנ"ך הפך
מחובה מעניינת
מרעש רקע
ל"א מזיק ברובו

Haifa
לספרות זולה
במיטבה
פרקים נבחרים
של ארוטיקה
קשה ורבה
אלימות, בגידות
ניאופים, גזל
קנאה, טירוף
גילוי ערוות, אונס
בקיצור, מפל טוב
Damascus
Safad
Jerusalem
Hebron

ובאותה שנה
גם הגיעה לארץ
הסרט
מגרש השדים

הפוך בה והפוך
בה ... כי ...
כולה בה!!!!!!!!

EX
עוחדים עלינו
קללותינו
פרעה
עמלק
היטלר

בוא בוא בוא
בוא, סכנה

מי ארצי
ארולד.. ת'
שיבת בני-עקיבא
"פרחי אהרון"

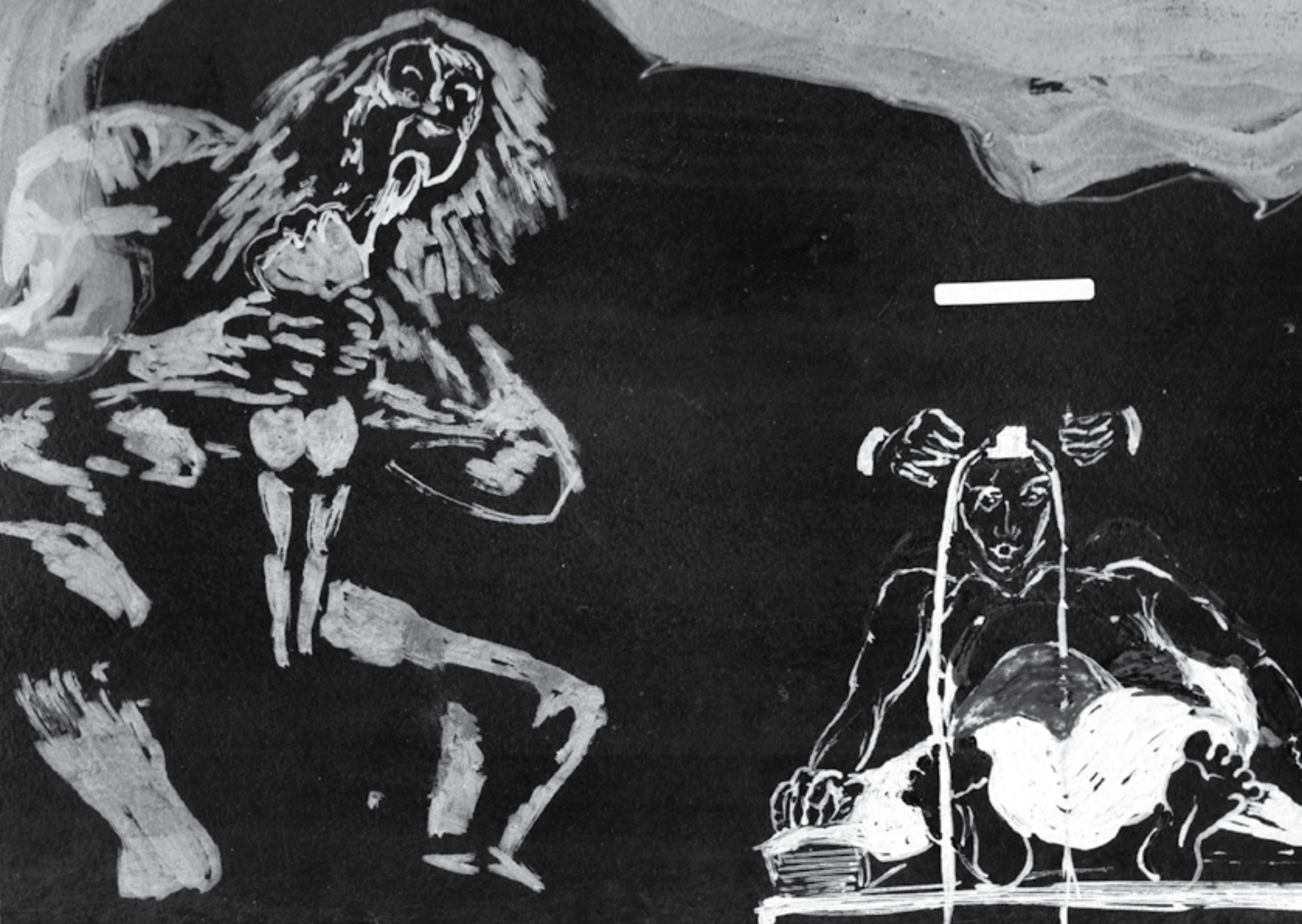

pedrag

HOW TO
TALK TO
GIRLS

דרורה דקל מראיינת את מיכאל גלדיוביץ׳ ויאיר גרבוז

דרורה **ננסה להתמקד בשיחתנו ביחס שלכם לעבר ולהווה, לתהליכי היצירה ולאמביוולנטיות בעבודותיכם בהקשר יהודי–ישראלי. מאין המקורות של כל אחד מכם, האם יש משהו מוגדר בגוף העבודות שלכם, שמתייחס לעניין, או מתקיים כחלק בלתי נפרד ותמידי ביצירה שלכם? האם יש לכם סדרה שנוגעת לשאלה הזאת?**

גרבוז באופן כללי מלמדים אותנו היסטוריה לא שלנו אלא של הגרמנים; אנחנו מדברים על זיכרון רק בהקשר לשני דברים – לזכור קורבנות של מלחמה וקורבנות של השואה; אנחנו עם שמבטיח כל הזמן לזכור ומתכוון רק למתים ולא לזיכרון התרבותי; בנוסף קיים הציווי הציוני של ראשית הציונית – לשכוח. כיצד מתיישבת החלטה לשכוח עם הרצון לזכור? נורא פשוט: לזכור רק דברים טראומטיים, שיכולים לעזור בלהפוך את העם הזה לעם לוחם.

גדליוביץ׳ או להצדיק את הציונות...

גרבוז כן, או להצדיק את הציונית. באופן כללי יש שתי בשורות: בשורה טובה ובשורה עוד יותר גרועה. הבשורה הטובה היא ששכחה היא בדרך כלל מדומה, וקוראים לזה "הדחקה", זאת אומרת, גם דברים ששכחנו באיזשהו אופן צפים ועולים. הגנטיקה היהודית, או אפילו הגנטיקה התרבותית, מבקשת לצוץ מתחת לטיח הזה, שאנחנו טייחנו בו את העבר, אבל אז באים "השליטים" – כך נקרא להם לצורך העניין, הרי כמעט כל האחרים שלא עוסקים במחשבה הם שליטים, זה הממסד, זה התרבות, זה הממשלה, ואומרים או קיי.

דרורה **הכנסת את התרבות, לתוך הרשימה?**

גרבוז גם הממסד התרבותי, כן, כן, בהחלט.

דרורה **הממסד התרבותי?**

גרבוז הם אומרים: או קיי, אתם רוצים לחדש את הזיכרון ההיסטורי? בואו נעשה את זה בצורה של פולקלור, ואז ממציאים דבר שאף פעם לא היה, ובתנאי שלא נזכור ממש, כמו למשל התרבות המזרחית העשירה. השכיחו אותה, אז אמרו למזרחים: אתם רוצים דווקא, אתם מרגישים מקופחים? יופי, אז נוציא אותה כזמר ים–תיכוני, שאין לו שום קשר עם מזרחיות, ובעזרת פולקלור מטומטם עוד יותר, כאילו פיצו את המזרחיים על הפגיעה בזיכרון שלהם, אבל בעצם השאירו את זה באותו מצב, אולי אפילו יותר גרוע. גם בצד האשכנזי יש דגנרטיות של חזרה בתשובה, של פיוט. כל זמר שני שר היום פיוטים, הם לא עוסקים במחשבה שנועדה להכיר את ההווה יותר טוב ובעזרת זה לבנות עבר יותר נורמלי, הם עוסקים בפולקלור, בהתרפקות. אבל בכל זאת יש גם אחרים, שמנסים ללמוד ולהכיר את השורשים, אבל לא במובן הממשלתי של המילה "שורשים" ולא במובן הרגרסיבי של לחזור אחורה. אלא במובן של שפה, התפתחות השפה, התפתחות המחשבה, ו"מאין באת". במובן זה אני חושב שזה לא תגלית פרטית שלי או של מישהו אחר, זה נמצא ברוח הזמן, זה נמצא בשתי צורות: אחת בדת מזרח–תיכונית. המציאו פה דת שלא קיימת, דת יהודית שהיא עבודת אלילים טהורה, של קונצים, של קמעות, של שטויות. אם הייתי אדם דתי הייתי עוד פחות סובל את זה, אבל במקביל יש אנשים שמתעניינים בלימוד.

דרורה **יותר ויותר.**

גרבוז לא יותר ויותר, לא צריך להגזים, אף פעם אין יותר ויותר, אבל יש איזשהו עניין בזה, לא לימוד יידישקייט, לימוד היסטוריה, היסטוריה תרבותית. עשיתי ציור שהוא לא ציור, הוא אצל בנו כלב לדעתי. קוראים לו "נשמט יהודי", זאת אומרת, היהודי הגלותי נשמט מזיכרוננו. לא מזמן נתן זך כתב שיר: "מתחשק לי להיות מחדש יהודי גלותי". זה פורסם במוסף "הארץ", ומאוד מחזק אצלי את המחשבה שזה קולע לרוח הזמן. יש הרבה עבודות שעניינו אותי, גם מהצד של מה שלא סיפרו לי. הייתי צריך לדעת, גם מהצד של מה שלא לימדו אותי, והייתי צריך ללמוד מהפחד שכשמלמדים אותי הכוונה ל"כנר על הגג" במקום שלום עליכם וטוביה החולב. אני, בדרכי, מתחכם להם, עושה אמנות מ"כנר על הגג", לא משלום עליכם. זאת אומרת, אני לוקח את הזבל הפולקלוריסטי שעשינו מהיהדות ואני אומר: מזה, מהחומרים האלה, אני צריך לפתח דבר בעל ערך, מהבדיחה, מהטמטום, מההומור, מהליצנות היהודית.

דרורה **אני רוצה להעיר, שלפחות אני, בילדותי, למדתי את התרבות היהודית הזאת בבית ספר חילוני. אני לא מצויה במה שקורה היום בבתי–ספר, אבל בזמנו למדנו שלום עליכם, למדנו י. ל. פרץ ואחרים.**

גרבוז למדו קצת.

דרורה **בהרחבה למדנו, אנחנו יודעים משהו.**

גרבוז כן, למדו קצת, זה באמת היה, אבל די יוצא דופן. למדו את זה עם מידה גדולה של שנאה ותיעוב ליהודי הגלותי. אז בעצם לא למדו את זה. בכלל, אני חושב שעשו פה תעמולה בכל מיני דברים, אבל בעיקר תעמולה, ובטח לא מחשבה. בעייני זה דפק גם את הישראליות, שיצרה המון תופעות מדומות, שאין להן בסיס אמיתי. קודם כל היחס שלנו להווה הוא יחס מעוות לגמרי, אנחנו לא רוצים לחיות את הווה, כי אנחנו תמיד חיים את החיים הזמניים, עד שנתחיל לחיות באמת. למרות כל הדיבור שלנו על ארץ ישראל ועל חזרה לארץ שלנו ועל בניית הארץ שלנו, אנחנו חסרי קשר למקום, אנחנו קשורים למקום הזה רק דרך קשר של טקסט, אנחנו לא באמת חשים את המקום, אין פה כמעט אנשים שגרים במקום שהם רוצים לגור, אוהבים את הבית שלהם, מרגישים אליו קשר שהוא קשר רב–דורי, שאומרים "זה הבית, זה המקום". הם יודעים לדבר על בית, אבל הם כל הזמן רוצים לגור במקום אחר, בעיקר במקום שהם לא גרים. כל שני עצים וספסל באיזה פינה יפה, ברז, או בריכה קטנה, הם אומרים "גן עדן". עם שמכנה כל דבר יפה "גן עדן", זה אומר שאין לו טיפת הווה בחייו. צרפתי בחיים לא יגיד על גני לוקסמבורג "גן עדן", בחיים לא! הוא יגיד: "גן", "גן עירוני", "הגן של ..."

גדליוביץ׳ טוסקנה זה המקבילה של גן העדן. הגליל זה הטוסקנה של זה.

גרבוז אם מישהו היה לומד יהדות ולא דתיות, הוא היה יודע. אנחנו לא מוסלמים, אין לגן עדן שום קשר עם הנאות, כי הרי האדם גורש מגן עדן, כי הוא למד להבדיל בין טוב ורע, אז איך היה לו טוב אם עוד לא היה שם טוב ורע? לא היה לו טוב, הוא עסק שם במחשבה, בהבדל בין אמת ושקר.

גדליוביץ׳ מצד שני לא היה לו גם רע.

גרבוז גם לא היה לו רע, זה נכון, בסדר, אבל בכלל, כל גן עדן היה פתוח איזה שעתיים...

דרורה **מצב קיומי בלתי אפשרי בעצם.**

גדליוביץ׳ זה לא מצב אנושי.

גרבוז אז יש לי הרבה מאוד עבודות שקשורות במחיקה, בעובדה שאנחנו מחקנו. מחיקה זה בכלל דבר מעניין באמנות. הציירים הראשונים שבאו לכאן היו תיירים מוחלטים. הם ציירו ציור תיירותי, הם לא הבינו מה הם רואים. אחר כך בא ציור שלא היה תיירותי, אלא פשוט ציור אירופי לחלוטין, עם גוון ישראלי קטן. לא במקרה נקלט פה האבסטרקט הלירי, שהוא לגמרי אירופי, כי הוא ציור של מחיקה.

דרורה **איך אתה קורא לזה?**

גרבוז בינלאומי. בטח! שטרייכמן, זריצקי, סטמצקי – הם ציירים שציירו כל מיני דברים מבעבעים.

גדליוביץ' כן, באותה תקופה גם היו ציירים שציירו נושאים לא מופשטים, נוסח "אופקים חדשים".

דרורה **יאיר, אתה מצטט אותם לא מעט בעבודות שלך.**

גרבוז כן.

דרורה **דווקא את אלה שהוכחשו.**

גרבוז מה שגם מעניין אותי זה התנ"ך כמקור השפה, זה הדבר הכי חשוב לי בחיים. אני אומנם צייר, אבל הבסיס שלי זה השפה המילולית והתנ"ך זה הבסיס של הבסיס הזה. אז אני גם מתעמר בו, אני מתעמר בעברית ואני מתעמר בתנ"ך, באמצעים של בדיחה, טמטום, טיפשות, חידודי לשון, כל מיני משחקים שאני לא סובל שאף אחד עושה אותם, ובגלל זה אני משתמש בזה. זה כולל בתוכו את האבסורד של החילוניות בקיבוץ, שבעצם הקים דת – דת החילוניות ודת העבודה ודת השוויון, שהתפרק כמעט, זמן לא ארוך אחרי שהתחיל.

דרורה **זה נושא שמעניין אותי. בעבר היו בקיבוץ המון מקורות יהודיים, שהשתמשנו בהם, בהגדה ובחגים אחרים. גם למדו את המקורות יותר מאשר בעיר, היה יחס מאוד עוצמתי ללימודי תנ"ך, הדברים האלה מתמוססים, זו טרגדיה.**

גרבוז אבל גם אז היתה בקיבוץ פרשנות אחרת לתנ"ך.

דרורה **מטריאליסטית יותר?**

גרבוז לא, יותר כקישוט.

דרורה **אתה חושב?**

גרבוז כן, כן.

דרורה **אני חושבת שלמדו דרך התנ"ך את המקום, כל הטיולים היו קשורים לדברים שנכתבו בתנ"ך, אני לא חושבת שזה היה כל כך רדוד כמו שאתה מציג את זה.**

גרבוז קישוט זה לא דבר כל כך רדוד, זה דבר שהוא הרבה יותר קשור לנוחיות מאשר לרדידות, הוא היה אילוסטרציה לחיים, לפולקלור. בבריכת שחייה הכניסו פסוק מהתנ"ך, על חדר אוכל חרתו בבטון פסוק מהתנ"ך, אבל הפסוק מהתנ"ך נועד למצוא את תקומת ישראל בתוך טקסט סמכותי. זה לא היה קשור כמעט לקיבוץ, וגם לא לישראל, אלא להיסטוריה של התנ"ך, בתוך ההיסטוריה של עם ישראל. הם יכלו להביא פסוקים מהתנ"ך בלי סוף, אבל אם תשאלי ילד מהקיבוץ מה זה "רב" או מה זה "חזן" הוא לא יידע. זה לא יכול להיות בצרפת. אם תשאלי ילד מה זה "כומר" לא ייתכן שהוא יגיד "לא שמעתי את המילה הזאת". זה לא מהצד החינוכי–מסורתי, זה מהצד שבן–אדם מוריד על העבר שלו מסך. כשלימדו תנ"ך בקיבוץ לא יצרו סתירה למסך הזה, להפך, העבירו את זה לתנ"ך, מאחורי המסך, מקדמת המסך. יש לי עבודות בנושאים האלה, ויש גם טקסט שכתבתי, שאפשר לצטט מתוכו. הרבה מאוד עבודות קשורות ליהדות והרבה מאוד עבודות קשורות לתנ"ך. הייתה תערוכה שלי ב"אורנים", שקראתי לה "סיפורי המקרה" – שמתייחסת לסיפורי המקרא, מתוך הנאה להביא פסוקים פשוטים ולעשות להם דקונסטרוקציה. בעבר אסור היה להגיד באמנות "שאגאל", זה היה הקללה הכי מצחיקה והכי מבזה שיכולנו להגיד על מישהו. זה כמו שמישהו יאמר "אני הולך להחליף את ההורים שלי, לא מוצאים חן בעייני, אז אני אקח חדשים".

דרורה **מיכאל, אתה יכול להתייחס לנושא הזה גם, מנקודת מבטך?**

גדליוביץ' כן, אני יכול. המקום שממנו אני בא והביוגרפיה שלי, שהיא שונה לגמרי, נובעת מזה שגדלתי בבית דתי ולמדתי בישיבות. גם הייתי תערובת במובן המשפחתי בין מזרח ומערב, אמא מרוקאית ואבא אשכנזי. עזבתי לגמרי את העולם הדתי בגיל מאוחר יחסית, בן 20.

גרבוז זה לא מאוחר, זה מבוגר אולי.

גדליוביץ' לא מאוחר? אני מתעקש על ההגדרה שלי. יש "חוזר בתשובה", ויש "חוזר בשאלה", ואני אומר שהתהליך שלי הוא "שואף בחזרה" – מלפני, תוך כדי התהליך ועד היום.
אני נמצא בתוך המקום הזה, אני נמצא בתוך המקום של השאלה, אני לא נמצא בתוך המקום של התשובה ולא של הדברים האחרים. בסופו של דבר ספגתי בתוך כל השנים האלה, שהן השנים הכי מכריעות, הכי משמעותיות, בעיקר חומרים יהודיים ומסורתיים, אם זה תנ"ך, אם זה תלמוד, משנה, וכל מה שקשור בזה, בלי הרבה פתיחות. לא היו למשל כיוונים של פילוסופיה או מחשבה מודרנית. זה היה מאוד מצומצם, כי נורא פחדו לפתוח, כי המקום הזה הוא מקום מסוכן. למשל, המקום שאתה מתחיל לדבר על הרמב"ם קצת יותר מדיי.

גרבוז מה עוד למשל?

גדליוביץ' "הכוזרי" של רבי יהודה הלוי: מעט, בהקפדה! העולם החזק הוא העולם הטקסטואלי. זה עולם מאוד מעניין. כשנכנסתי לישיבה בכיתה ז', בגיל הזה, התפלאתי שכל הזמן עודדו אותנו לשאול: "תשאל, תקשה".

דרורה **זה דווקא מצב מעורר.**

גדליוביץ' כן, כמו גם "תסתור אותי", אל מול הרב. והוא אומר: "תתמודד עם זה", כך גם בנוי המבנה של התלמוד, כמה שאתה שואל יותר אתה טוב יותר. אבל, עד גבול מסוים. הגבול הוא שאתה יכול לשאול כמה שאתה רוצה. כשאתה מתחיל לעבור את הגבול של ההתדיינות המשפטית, של השפה התלמודית, אתה עובר לתוך המרחב שהוא המרחב הפילוסופי או המטפיזי, או כל יתר המקומות האלה. אז מתחילה הבעיה. במצבים כאלה היו מתחילים לשלוח אותי לכל מיני שבתות התחזקות, בכל מיני ישיבות גבוהות.

גרבוז איפה היתה הישיבה?

גדליוביץ' הישיבה הייתה בקרית שמואל, ישיבה תיכונית, לא חרדית.

דרורה **קרית שמואל שבקריות? הייתי עוברת שם עם האופניים לפעולות במחנות העולים. כולל בשישי ובשבת. כיבדנו אתכם ולא רכבנו על האופניים בשישי/שבת, גרגנו אותם ברגל.**

גדליוביץ' כן, גרתי עם הוריי בקרית מוצקין ולמדתי בקרית שמואל.
הישיבה נוהלה בעצם על ידי הציונות הדתית. מתוכה ומתוך ישיבות דומות יצאו כל מקימי ההתנחלויות בסוף שנות ה–70 וה–80. זה מצד אחד. מצד שני, האנשים הכי משפיעים בתוך הישיבות, מה שנקרא הר"מים (הרבנים–מורים), אלה שבעצם היו הדומיננטיים, באו מתוך הישיבות הליטאיות החרדיות. זה יצר איזו סתירה. למשל, אני יודע שבמחזור שלי מחצית התלמידים היו בישיבות הסדר. 30 עד 40 אחוזים הלכו לישיבות חרדיות והמשיכו במסלול החרדי, מעטים יצאו החוצה. היה לי מאוד קשה, במשך הרבה שנים, להתייחס למקור הזה בשפה כאל שפה ויזואלית, כמקום שאני יכול לשחק איתו בתוך מרחב ויזואלי– כאמן. אני זוכר את השנים הראשונות שלי ב"בצלאל", בכלל לא נגעתי בזה, ואם נגעתי זה היה דרך שפה טקסטואלית. בטקסטים הרבה יותר

נוח לי, עד היום כשאני כותב. דברי פורסמו פה ושם, למשל באתר האמנות "מארב". לא משנה על מה אני כותב, אני תמיד חוזר לשם, עולה בי איזה יצר פלפול כזה, מצד אחד- פלפול תלמודי, ומצד שני- איזו פתיחה/הרחבה. אני יודע שבמקום הזה של השפה הוויזואלית שלי עברה תהליך קשה, אולי איזה כשל, או לא כשל, אולי מחסום פסיכולוגי, זה קורה לי קצת יותר בשנים האחרונות. מצד אחד זה כאילו היה המקום הכי טבעי לי, הקשר לאותו מקור יהודי, בשפה. אני משתמש בביטויים מהמקורות, אני חוזר אליהם, אני מאוד אוהב לגשת לשם. כשלמדתי ב"בצלאל", למד אחי, שהוא ראש ישיבה, שנתיים בוגר ממני, במרכז הרב "עטרת כוהנים". היינו נפגשים פעם בשבוע ועושים שיעור, אני כבר לא הייתי דתי, זה נמשך כמה שנים, עד שהוא העיף אותי, כי הוא כל הזמן ציפה שאני אחזור חזרה. זה לא קרה, אבל אני תמיד נמשך ללימוד במקורות או בחיבור לשפה. זה מקום שבו אני מאוד מתחבר אליך, יאיר.

גרבוז אתה יודע שפעם אמרתי שאם היה אפשר לעשות ביטוח התפקרות הייתי שולח את הילדים שלי לישיבה, שילמדו ויידעו עברית כמו שצריך. היום זה כבר לא ככה, היום, בישיבות, כבר לא איכפת להם, הם עילגים לגמרי.

גדליוביץ' המקום הזה של החיבור לשפה, ההסתכלות על השפה - מצד אחד כעל איזה שורש, הייתי אפילו אומר כמעט קיומי, לא רק תרבותי. הוא מגיע משם ואחר כך מתפרק לכל מיני דברים אחרים, כי אני משחק בשפה, בטקסטים, גם אתה.

גרבוז כן, כן, הם קוראים טקסטים בעלי איכות לשונית אדירה, אבל מכיוון שאת הרציונל נותנים להם כל מיני ש"סניקים כאלה, בלי שום השכלה ובלי כלום, מדברים אתם על קסמים ועל קברים ועל נסים, הם עילגים, גם מבחינה יהודית.

דרורה **תרחיב את דבריך, אתה מדבר על השימוש בטקסטים, על המשחק עם טקסטים.**

גדליוביץ' זה אולי בשנים האחרונות. כבר משלב מוקדם מאוד התעסקתי עם ספרים. זה לא סתם שהתעסקתי עם ספרים. בבית היו ספרים, בעולם שלי היו בעיקר ספרים, לא פתחתי את הספר, בשנים הראשונות התעסקתי עם ספרים כאובייקט, לא עשיתי ממש ספר, לא עבדתי פנימה, לקח לי כמה שנים עד שהתחלתי ליצור ספרים כ-artist book, גם בעבודות שלי וגם בהוצאת ספרים לאחרים. אבל הספר היה כאילו דבר מקודש, כן, זה מתוך העולם שממנו באתי, שם הספר היה מקודש. אם סידור נפל, תנ"ך נפל, הרמת אותו, הפכת אותו, נישקת אותו, עשית לו כל מיני פעולות כאלה, שהיה בהן איזה אלמנט של קדושה.

דרורה **כשהתחלת לעשות ספרים כאמן, מה היה יחסך לכך שהספר במקורו מקודש, מבחינתך?**

גדליוביץ' תראי, כשהתחלתי לעשות ספרים כספרים, כ-artist book במובן הקלסי, היה בי רצון לחבר בין העולמות. בעצם הלכתי וחיפשתי את המקום שהיה חסר לי, את המקום של שפת הדימוי. ניסיתי, די מהתחלה, לתת מקום גבוה יותר לשפה הוויזואלית-דימויית ביחס לשפה הטקסטואלית, שממנה באתי. במובן מסוים הייתה בזה חזרה אחורה, לאיזו שפה הירוגליפית או ניאו-הירוגליפית. יש חיבור בין שני הדברים. היום אני יודע להסתכל. בזמן לימודי בישיבה לא נגענו במיסטיקה והס מלהזכיר - קבלה לא הוזכרה. כבר הרבה שנים, גם היום, אני מתעסק בדמותו של שבתאי.

דרורה **שבתאי צבי?**

גדליוביץ' כן. בספר שאני עובד עליו עכשיו הכול נע במסע חיפוש אחר קברו של שבתאי. זה סיפור שמלווה אותי כבר הרבה שנים.

גרבוז קראת את חיים באר, דרך אגב?

גדליוביץ' מה של באר?

גרבוז הספר האחרון.

גדליוביץ' לא! קראתי את הקודם שלו.

גרבוז אתה צריך לקרוא.

גדליוביץ' אחרי זה אני אראה לך את ההתחלה של הספר שאני עובד עליו. הספר ממש בשפה הזו שאני מדבר עליה. ההיתקלות שלי עם השם "שבתאי צבי" הייתה לקראת הימים הנוראים, תמיד היו מביאים דרשנים פופולריים מבחוץ, כדי להכניס בנו פחד.

דרורה **פחד שמא תתפקרו?**

גדליוביץ' בתקופת לימודיי זה היה ככה, הייתה להם התמחות מבחינת השפה. שם לראשונה נתקלתי בשם של שבתאי. הם היו מדברים איתנו על הסקציה של הרוע, או של האסור. הרוע היה בעיקר עמלק, המן, ישו-בראשי תיבות "יימח שמו וזכרו", שבתאי צבי והיטלר. את כולם הכרתי חוץ משבתאי. רק כמה שנים אחרי זה בכלל הבנתי מאין בא המקור שלו, שהוא דמות הרבה יותר מורכבת מהם. אני לא רוצה לסטות אליו. התעסקתי בצורה, דווקא בתקופה שלא ציירתי, כשעשיתי מיצב. העבודות היו יותר מופשטות, עבדו סביב עקרון, שהוא פיזיקלי ועקרון שהוא מטה-פיזיקלי. היום, בתוך הציור, חלק מהציורים שלי עוסקים בזה.

דרורה **אתה יכול להרחיב את הדיבור על הדואליות הזו?**

גדליוביץ' אני צריך להראות את זה דרך דוגמאות, למשל העבודות עם האור, או העבודות עם הסאונד, או העבודות עם ההליום. אלה שאלות של נפילות והתפוררות או התפרקות. אבל כרגע אנחנו מדברים על ציור.

דרורה **אצל יאיר אני חשה שהוא מדבר על צורך בביקורת תרבות. אצלך מיכאל אני מתרשמת שאתה בודק משהו קצת יותר פנימי, מין דיאלוג פנימי, ופחות עסוק בביקורת תרבות.**

גדליוביץ' אני פחות עסוק בביקורת תרבות, זה מופיע מדי פעם, אבל אני יותר מתייחס, לפחות ככה אני רואה את זה כרגע, לסטודיו שלי כמצב. אני משתדל מאוד להיות בתוך הסטודיו, להיות טיפש כמו צייר, אני משתדל להגיע עם השנים שחולפות למקום הרבה יותר נקי, עם הרבה פחות דברים מתוכננים. החשיבות הגדולה היא לתהליך העבודה. כמובן שהדברים קשורים, אני לא בא עם איזו פרה-דסטינציה, מראש.

דרורה **יאיר, ריבוי הפרשנויות שיש לך בתוך פורמט אחד, שבו אתה גם מפרק שפה, גם לוקח דימויים מהעבר, גם דימויים מהווה, גם דימויים שקשורים לתרבויות אחרות, אתה יוצר מין קולז' בעצם, העבודה הופכת לקולז'יסטית, רב-זמנית או רב- תחומית,**

גרבוז לדעתי העבודות שלי הן כבר הרבה זמן הרבה פחות קולז'יסטיות.

דרורה **איך אתה מסביר את השינוי?**

גרבוז באיזשהו אופן הם לא כל כך יוצרות עולמות, אלא יוצרות פירוק, אבל פירוק לא מקוטע, זאת אומרת, אם אתה לוקח משהו ומפורר אותו אז זה אחרת מאשר אם אתה קוטע אותו.

דרורה **או קיי.**

גרבוז העבודות בודקות את הדברים, אבל באופן כללי יש הרבה מאוד עבודות.

דרורה **מהו השלד בעבודות? עם מה התחלת כשיצרת למשל פורמט שיש בו ריבועים כאלה?**

גרבוז כבר אין אצלי ריבועים, זה העניין, זהו כבר אין.

דרורה **אז בעבר, כשעסקת בריבועים, היה דימוי מסוים שאתו התחלת? היה איזה טריגר?**

גרבוז תראי, אצלי זה נורא מגוון, אבל קודם כל אצלי יש מה שנקרא "תקופה", ובתקופה יש תחושה של סדרה ונושא–על. עשיתי בימי חיי כבר המון המון תערוכות, וגם צורת העבודה וגם התהליך שונים מסדרה לסדרה.

דרורה **דבר על הריבוי והמשותף.**

גרבוז יש דברים משותפים. אחד הדברים שחזרו כמעט בכל הסדרות זה בעצם שאני מתחיל מספרים, או מדפוס. לפעמים זה חוברת, או שדברים מתעוררים אצלי בתהליך של דפדוף בספרים, שיטוט בחנויות ספרים, בדוכנים. היו בתוך זה כמה סדרות, לא כל כך הרבה כמו שחושבים, שהייתי מתחיל מצילום, זאת אומרת שהייתי מצלם, דמויות, ושקופיות. זה ליווה אותי הרבה שנים, לא כל השנים. אבל באופן כללי אפשר להגיד שפעולת הדפדוף, ההסתכלות והקריאה, הן נקודות ההתחלה. במובן מסוים, כשאני הולך לחנות ספרים זה כמו שאיזה צייר....

דרורה **הולך לאן? למוזיאון?**

גרבוז לא, הולך לטבע, לוקח דוגמנית. הספר זה הדוגמן שלי.

דרורה **אתם שמים לב שאצל שניכם המקור הוא הספר, המילים?**

גרבוז בתקופה מסוימת יש בחירה בסוג הספרים. היו תקופות שהסתכלתי על עיתונים צרפתיים ישנים, והיו תקופות שהסתכלתי על ספרי אוספים למיניהם. עניינה אותי נורא אספנות. היו תקופות שהתעסקתי בספרים על תימנים. עכשיו אני מתעניין בדרך כלל בתולדות ההתיישבות בארץ ישראל ומתעניין מאוד ביהדות.

דרורה **ואצלך מיכאל?**

גדליוביץ' אצלי בתקופה האחרונה, בשנים האחרונות, אני בעיקר שם דגש על חומר, זאת אומרת המקורות מבחינתי הם מגוונים לגמרי, אני לא יכול לבוא ולהגיד שזה בא ממקום אחד, בשנתיים האחרונות אני מתחיל דרך החומר. אני מאוד אוהב חומר, זה מה שהיה חסר לי בתקופה שלא כל כך ציירתי.

דרורה **"חומר", פרט קצת.**

גדליוביץ' DNA ברמה של חומר.

דרורה **אצלך זה יכול להיות גם אבק?**

גדליוביץ' זה יכול להיות גם אבק. אין חומר שאני לא עובד איתו, זה יכול להיות "אין חומר".

דרורה **כלור שמתאדה?**

גדליוביץ' כלור, אבק, נייר כסף אחרי שעשינו עליו עוף ותפוחי–אדמה, מתכת, פלסטיק וכל דבר. זה גם חומר כמצע וגם חומר בהגדרתו הכללית – צבע או אמצעי שאתו אני עובד. אני לא מגביל את עצמי, אין לי היררכיה, אני יכול לעבוד עם השמן הכי יקר שיש ועם האבק שנאסף ונצבר. מבחינתי זה כל דבר שכבר יש עליו זיכרון. במובן הזה אני קצת readymade כזה, "רדי מיידיסט" כזה, או "חפצולוג", דבר שכבר נצבר עליו משהו.

דרורה objet trouvé

גדליוביץ' כן, אני איכשהו נמשך אליו יותר, אני לא יודע, קשה לי לעמוד מול בד ריק, יותר קשה לי לעמוד מול בד ריק מאשר מול משהו שכבר יש. במובן זה אני מונע הרבה מאוד דרך החומר.

מבחינת השפה הדימויית אני מוצא את עצמי, או את ההקשרים, שבסופו של דבר אני חוזר אליהם, באותם דברים. אני חושב שכולם חוזרים בסופו של דבר לאותם דברים. זה מגיע גם מתוך הדברים שקשורים באינטרנט ובקולנוע, עולם הקומיקס, קומיקס צרפתי שגדלתי עליו, כל מיני דברים כאלה.

גרבוז אני גדלתי גם עם הקומיקס.

גדליוביץ' אבל אני לא נכנס פנימה.

גרבוז אני ציירתי קומיקס אחד, של צייר צרפתי אחד, אני לא זוכר את שמו, אבל העתקתי ממנו איזה שלושה ציורים.

גדליוביץ' איך הוא היה? מי זה? תאר לי. אני, רק שמרתי ככה על השפה.

גרבוז טין טין כזה.

גדליוביץ' זה שצייר את טאן טאן?

גרבוז אני חושב.

גדליוביץ' אה, או קיי, הוא בלגי.

גרבוז בלגי?

גדליוביץ' הוא בלגי, כן. אני לא יכול לבוא ולהגיד היום שיש לי הבחנה, שאני לוקח משם, אבל, אני לוקח גם משם, זה בדיוק, זה מה שאמרתי לפני כן, אני משתדל להיכנס ריק.

דרורה **הטריגר שלך היום הוא יותר החומר כמו שאמרת. והסדרות?**

גדליוביץ' הטריגר שלי היום הוא יותר החומר. ברור שלפעמים אני נתקל במשהו ואומר: "וואללאק, מזה אני צריך לעשות סדרה". אני לא משתמש במונחים האלה, אבל, אני יודע שאני נתקל בזה יותר ויותר לאחרונה, כשנכנסים אלי לתוך הסטודיו או הביתה ורואים את העבודות שואלים "כמה אמנים יש פה?", רואים שפות ודימויים אחרים, חומרים אחרים. אני לא יודע אם אני הסכיזופרן. לכאורה זאת בעיה, אבל אני לא מגדיר את זה כבעיה, זה נראה לי הכי טבעי לי. בתוך התהליך אני מנסה להיות מונע דרך המקום של היום.

דרורה **ובעבר?**

גדליוביץ' בעבר, בעשור של שנות ה–90 פחות או יותר, בעיקר הצגתי בחו"ל. רוב העבודות היו עבודות מיצב, מאוד מתוכננות, קונספטואליות כאלה. שם עברתי תהליך אחר לגמרי, תכנתי תוכנית–על ויישמתי אותה.

דרורה **היום אתה במקום אחר לגמרי. היום אתה שקוע בכתיבת ספר.**

גדליוביץ' היום אני שקוע בשני דברים: בעבודה בסטודיו, או, הספר.

דרורה **תסכים לדבר על היחס שלך למילה, לספר? וגם על הספר המתהווה?**

גרבוז אתה תשתגע מהספר האחרון של חיים באר.

גדליוביץ' אלך לחפש אותו.

גרבוז זה יוריד לך קצת מה... אולי לא!

גדליוביץ' לא, אני מתעסק בזה כבר הרבה זמן, יש בו גם מהשפה שלי.

דרורה **ספר ליאיר שגם נסעת לחפש את קברו של שבתאי צבי. מיכאל עשה מסע שיטוטים אמיתי.**

גרבוז זהו, הספר של חיים באר עוסק באדמו"ר, איזה מין אדמו"ר אידיוטי כזה בבני ברק, שהקרוב שלו, אחד הגאונים, נגלה לו בחלום ואומר לו שהוא יתגלגל לגוף של יאק.

גדליוביץ' של יאק?

גרבוז בטיבט, אז הוא נוסע לטיבט לפגוש את היאק.

גדליוביץ' את היאק שלו?

גרבוז את היאק שלו. זהו!

גדליוביץ' זה נשמע אצלי כאילו שזה איזה סוג של הערצה לשבתאי וזה ממש לא! אני יוצא מהדבר הכי שולי לכאורה בתוך הסיפור הזה: איפה הוא קבור, והרי זה לא העניין. אני בודק דברים מעבר לסיפור, את מה שהתגלגל.

גרבוז העיקר, שמחו שהוא קבור כבר סוף כל סוף.

גדליוביץ' שמחו שהוא נעלם. כולם רצו שלא יהיה קבר. אני יצאתי, במקרה, הכול היה במקרה, מתוך מחלוקת שהייתה בשנות ה–50 בין גרשום שלום לבין יצחק בן צבי, באותה תקופה. בן צבי כבר היה נשיא, והיה חוקר שבתאות נלהב. שלום פרסם אז מאמר שבו הצביע על המקום שבו חי שבתאי צבי בשלוש השנים האחרונות לחייו ושם מת. בן צבי חשב שהמקום הוא אחר. הספר שלי יודפס באנגלית. הפרק הראשון ייצא באנתולוגיה, אני עכשיו מסיים אותו. אני כותב בעברית. המבנה הוא מבנה, שבו גם מתוך הטקסט אני מוציא הערות.

דרורה **למה כוונתך?**

גדליוביץ' כמו בספר מחקר. כל ההערות שלי הן הערות ויזואליות. לפעמים הן מתייחסות אחד לאחד לכתוב, כמו למשל דמותו של גרשום שלום או של שבתאי.

דרורה **אז אתה מכניס את הדיוקן הריאליסטי שלהם?**

גדליוביץ' לפעמים. לפעמים זה אינטרפרטציה, לפעמים זה רישומים שלי, לפעמים אלה דברים שאני מוריד מתוך האינטרנט. אחרי ההקדמה מגיעים למפה, שהיא עוד לא מושלמת, מפת מסעותיו ומסעותיי בעקבותיו, ואז מגיע הסיפור. אני משלב דברים ברמה אסוציאטיבית, זה חלק מאוד חשוב. ואז מתחיל המבנה, כמו שפעם היה פוטו רומן, אתם זוכרים את הפוטורומנים שהיו?

גרבוז אה הה, כן, כן.

גדליוביץ' פה זה סיפור על שני אנשים שנוסעים ומדברים. הצילומים בספר הם מתוך תיעוד, או מתוך וידאו, או סטילס. "הזריקות" החוצה הן האינטרפרטציות שלי. כמו פוטורומנים של פעם, אני קורא לזה "רומן פנטזמוגרפי", אבל זה כמו רומן גרפי פלוס תוספות. בחלק מההערות אני כותב הערה טקסטואלית מתחת. המבנה הזה כמעט אינסופי בעצם, נפתחות אפשרויות לעוד ועוד.

דרורה **לסיכום שיכול להיות גם התחלה, אני רוצה לפרט את נקודות המפגש שראיתי ביניכם וגם את השוני. נקודות מפגש שזיהיתי ועוררו בי את הרצון לאצור לכם תערוכה משותפת. מפגש שאולי נראה לכם מוזר במבט ראשון. אצל גרבוז המבט ההיסטורי כחלק בלתי נפרד מניתוח ההווה, הדקונסטרוקציה של הטקסט העברי, השיבוש והיחס המעניין בין הדימוי לסמל, גם השאלה האם יש אמנות יהודית בשדה האמנות העכשווי, או המבט הביקורתי אנטי קולוניאליסטי, ריבוי העצמי בעבודות עד לכדי יצירת קהילה גרבוזית (ביטוי ששמעתי מדורון רבינא). אתה בוחר לא להיות לבד בעבודה. גם האיכות המבוזרת של הדימויים, אין נקודת מגוז. האירוניה ותקיפת הסטריאוטיפים, שעשועי הלשון האירוניים, עד לכדי אבסורד. שמעון אדף התייחס לקומדיה שאתה יוצר.**

כל אלה ועוד היבטים שלא מניתי, "מדברים" באופן מרתק עם מיכאל.
מיכאל מגדיר את עצמו כפנטזמולוג, שיוצר נרטיבים שהם הכלאה בין עולם דימויים למילים. דימויים מזוהים, שיש בתוצאה הנראית רב שכבתיות, ממקורות מגוונים. גם אצלך מיכאל יש התייחסות לקולז', לאקלקטיות סגנונית, חומרית. אתה מתבונן פנימה והחוצה, מפרק ומרכיב, הופך את הסדרים והחוקים התרבותיים. ההרפתקנות שלך מתחילה מ-א' ומגיעה לאן שיישאו אותך "רגליך" (כמטפורה). גם אצלך ההומור האירוני משרת את האמירה, מין מנגנון הישרדותי. הנגיעה בשואה, גם בהקשר זה, קיימת בעבודותיכם.
העיסוק שלך מיכאל בחומר הוא אחר, אתה חוקר חומרים, אלכימאי! ההיבט הסוריאליסטי קיים אצל כל אחד מכם, אי אפשר להתעלם מקיומו.
אצל שניכם המצע משתנה, כולל בחירה ב-objet trouvé. גם ריבוי החלקיקים ויחסם לשלם מאפיין את יצירותיכם. אצל שניכם אני מזהה שאלות של ידע ושפה.
יאיר יוצר מעין קרטוגרפיה של החברה הישראלית, אצל מיכאל יש הד לאוטופיה לעומת המציאות. בהגותו של לווינס יש התייחסות לשאלת מקומו של האחר, לפוטנציאל המפגש עם פניו של האחר – עניין שאתם מתייחסים אליו.
אני אוהבת אצל שניכם את האינטואיציה, את היכולת לקחת דימוי/מילה ולזרום איתם לכדי אמירה מקורית ומעוררת שאלות.
כל שנותר הוא לראות את המפגש בין שניכם על קירות הגלריה.

את תורתי חיללתם

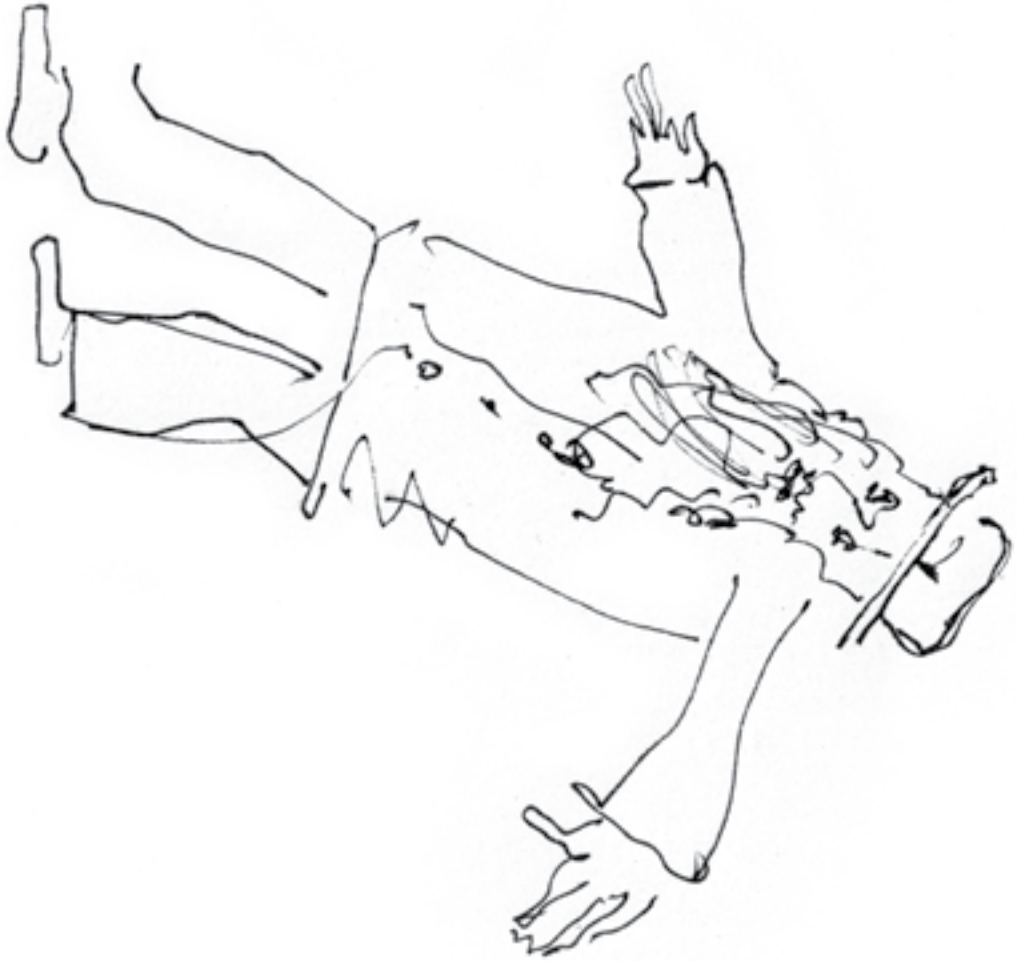

נשמט יהודי

אני עדמי איננו יודע
אבל אני מוכן לשאול תחתיות.

משה קיבל תורה מסיני

שיוויתי שה נגדי תמיד

מחשבות ישראל

קיבלתי מחצור

(המבדיל בין שבת קודש לחול)

תלוי תשיב
הגלגל
בתחגין

קברי צדיקים בלחש נשמעים
ומה אשם דורש ממך!?

שאול את נעליים מעל רגליך

עם ישראל הוא העם
המעניק בינה בעולם.

עם ישראל הוא העם
המעניק בינה בעולם.

עם ישראל הוא העם
המעניק בינה בעולם.

ישראל

שאו שוערים ראשיים

גלאי צהוב

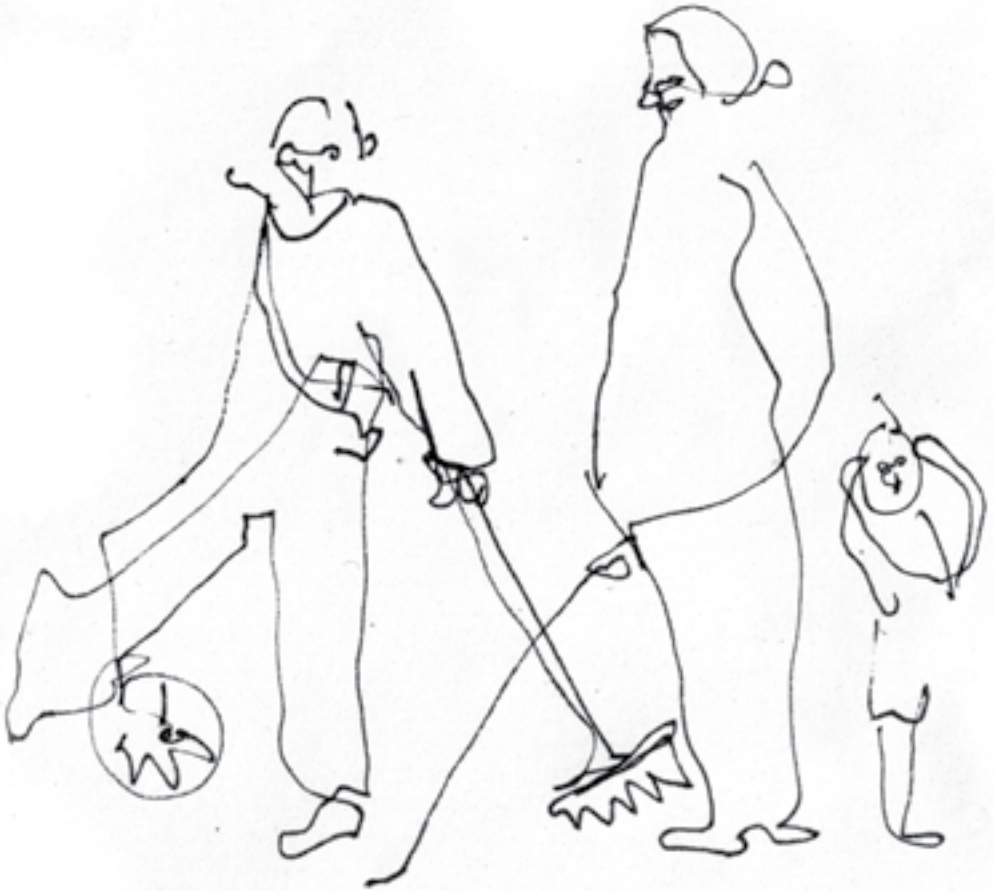

כי אני הוא ולא אחר הוא
ולא אני

אני חושב משמאל אני קיים

מיבי לבת לעולמם.

הלוי רב!

נחמן מאוב

נחרו! נחרו! אמי.

נדוש! נדוש! נדוש!

(לצמוח אור לשבט ב)

כאילו תהרוג

שלא יבוא לנער

אחי גיבורי התפילה

פילוסופיה יהודית

– איפה היו בריות אז מה היה?
– היה בריאה!
– ואיפה היו בריאה אז מה היה?
– היה אופס צולתו.

הבלי משיח
(עזבי ישראל)

מגלי-מניה

אבי שאל את אמי: מה נביא לילד!?
אמי שאלה את אבי: אוילל הנביא!?
אמר אבי לאמי: אוילל כבר יש לו.
אמרה אמי לאבי: אז אולי לא נביא

עוג מלך הבשן

אמחוק אותך מספרך אשר כתבת...

אל תתרים כלפי שמים.

נבטר מבטת

ואומר לך: כדמ"ך ח"כ!

עם בחירה

מכינים יהודית
באוי
קיבוץ עירוני
ישיבה חילונית
פלוגת אברהם
נופש פעיל
לילה לבן
חוג המועדון
מת לדעת
הפך לחיה.

נ... נח... נחמ... נחמן... נחמן פרקש
מאמין לחיות בלבד

ואושר על מי תבוא

– תגיד כיפש חשוב כמת!?
– הרבה יותר חשוב!

*

– מה המקום הנורא הזה!?
– זה המקום שבו שופכים את
המים עם הינוק.

*

חרם היה ליידי

אני אפס ואפסי עוד אפס!

עם נבחר
פעם ראשונה!
עם נבחר
פעם שניה!
עם נמכר!!

הלכתי אל המקורות
אבל נתקלתי בשורשים

כבוד ערב

מודרני אני לפניך

שחור חדש מפציא

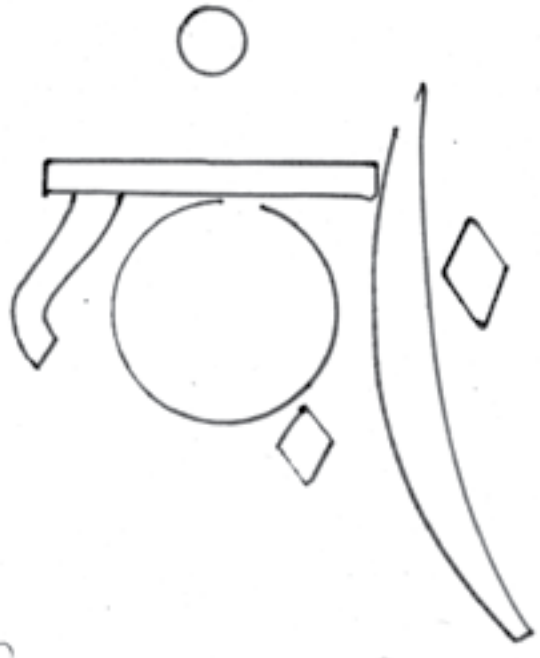

ושבו בנים לעבור את גבולם.

כי בוש נאור לגויים!

הארץ המאוכלסת

גפנו תחת
תאנתו תחת

המוציאו לחם ממין בארץ.

המחשבה והבעתה

(לא שטויות תמים – שטויות מיתמים)

באותו
היום
לא
הייתי
חילוני

שדיים איום ונורא

(בוי ברים חול)

רוח אלוהים מחרפת על פני המים

מבובים עליק טיפשון!

(כשהיו אבותינו בלמה)

– איך הבל הילדי?

– השומר שקר הוא אצלי?

שומר בדיוק השם...

הוא יבוא מהר עם האוזן בלבד

מה ישראל?

למה מתגלגל כך נשמה?

בעבור שרצם לביתי הנפש
פרמים בדיתי

•

אתחלתם בגלולה

•

פקדתי קברי מודרניסטים

•

אולם דתרא דהייתם אנורקטיים

•

מפני חטאינו שגלו לארצנו

•

יסורים איום נקנים אלא
באדם ישראל.

מעשה ידי טובים בים
ואתם כמבים שירת!?

ספרים
מנדלה קולה

עור ברוא לצדיק

ויהי אחר הדברים האלה
ואלהים ניסה את אברהם...

לא בחיל כי אם בחולי רוח....

מחורבן הבית

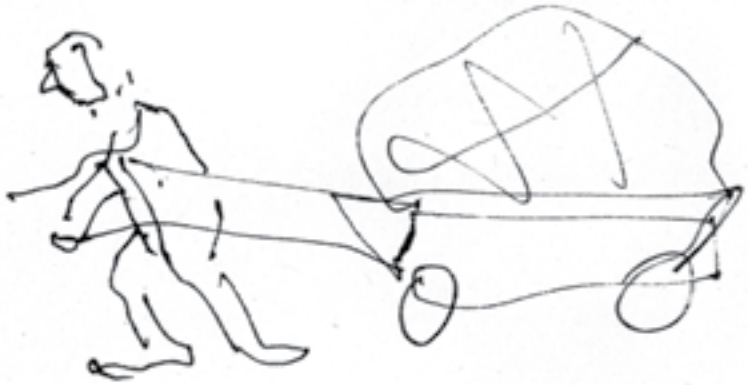

אל אכזבת חלב
ודבש

דקונאקדיה

וישאלו במות בשנים!

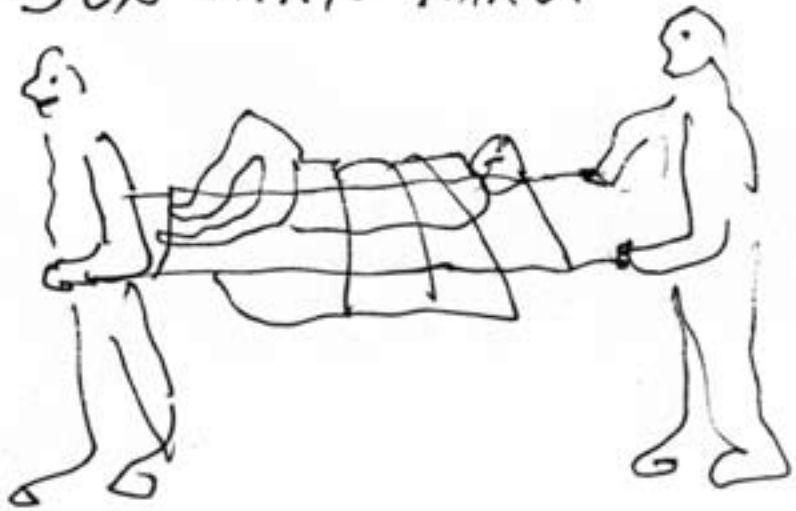

— תגיד איך זה שגושה אבא
ואורבך אימהות?!
— אמא חד הורית.

עזרת נשים חלקי נחמה.

יכול הייתי — אבל לא הייתי יכול.

סיפורי המקרה

הוא רימה אותה
והיא תלשה אותו

ויפן כה וכה וראו ואין כבדיש

אולי הגורם

בעד עמנו!

בעד ארצנו!

נמנעים....

הכל נבנה כאן <u>שלאי</u> על <u>שלאי</u>.